

Życie na dziko – Rysie w Polsce

Fotografia 1. Ryś z młodymi.

Ryś eurazjatycki (*Lynx lynx*) należy do ssaków drapieżnych, do rodziny kotowatych. Jest dużym drapieżnikiem o masie ciała sięgającej u dorosłych osobników od 15 do 35 kg. W Polsce wyróżnia się dwie populacje: nizinną i karpacką. Rysie nizinne, zamieszkujące północno-wschodnią część kraju, są najczęściej ubarwione jednolicie, ze słabo wyrażoną plamistością futra, a różnej wielkości plamy i cętki są bardziej widoczne tylko na łapach. Z kolei rysie karpackie mają zwykle futro z wyraźnym plamistym wzorem, niekiedy bardzo intensywnym.

I. CECHY GATUNKU

Występowanie

W Europie ryś występuje wyłącznie w rozległych kompleksach lasów liściastych, mieszanych i iglastych. Podstawowym pokarmem tego drapieżnika są dzikie ssaki kopytne. W Polsce rysie żywią się głównie sarnami (ok. 60-70% wszystkich ofiar) i jeleniami (20-30%, prawie wyłącznie cielęta i łanie), natomiast drobniejsze zwierzęta (zające, gryznie, ptaki) mają niewielki udział w pokarmie rysia. Jeden ryś zabija średnio ponad pięć saren lub

jeleni miesięcznie (około 66 sztuk rocznie). Liczna populacja rysia może zatem istotnie ograniczać liczebność saren, a w nieco mniejszym stopniu wpływa na zagęszczenie jeleni. Z populacji jeleni rysie wybierają głównie osobniki młode i o słabej kondycji. Rysie są aktywne najczęściej w nocy, ale samice w okresie wychowywania młodych zwiększają swą aktywność również w dzień.

Populacja rysia jest zorganizowana w sposób terytorialny, co oznacza, że poszczególne osobniki utrzymują indywidualne arealy. Rysie (z wyjątkiem samic mających młode) prowadzą samotny tryb życia. Wymagania przestrzenne tych zwierząt są bardzo duże, np. w Puszczy Białowieskiej do 250 km² dla samców i 130 km² dla dorosłych samic. W Karpatach rysie wykorzystują podobne arealy osobnicze: około 140 km² (samce) i 100 km² (samice).

Wielkość terytoriów rysia zmienia się w ciągu roku. Najbardziej jest to widoczne u samic, które przez 2 miesiące po urodzeniu młodych wykorzystują zaledwie 10% całkowitej powierzchni swojego rewiru. Arealy samców natomiast zwiększają się w okresie rui. Młode (od I do 4 w miocie) rodzą się w maju

i pozostają z matką przez 9-10 miesięcy. Niektóre młode rysie (przeważnie samice) mogą pozostawać w okolicy terytorium matki, a inne (zwykle samce) emigrują w poszukiwaniu samodzielnych terytoriów. Największa odległość pokonana przez młodego rysia, jaką odnotowano wśród osobników pochodzących z Puszczy Białowieskiej, wynosiła 130 km. W czasie dalekich wędrówek

migracyjnych rysie obierają trasę wiodącą głównie przez tereny zalesione. Mogą przy tym wykorzystywać duże lasy, zakrzaczone doliny rzek czy mniejsze nasadzenia leśne, o ile odległości pomiędzy poszczególnymi fragmentami lasu są niewielkie. Również dorosłe rysie niekiedy migrują na duże odległości, opuszczając zajmowane wcześniej stałe terytoria.

Wczoraj i przedwczoraj

Do okresu średniowiecza ryś był szeroko rozpowszechniony na obecnych ziemiach polskich, a proces szybkiego kurczenia się jego zasięgu nastąpił w ciągu ostatnich 300 lat. W końcu XVIII w. rysie nie występowały już na zachód od Wisły, a pod koniec XIX w. zamieszkiwały tylko Karpaty i Puszcze Białowieską. Na przełomie XIX i XX wieku rysie stwierdzano na całym obszarze polskich Karpat, natomiast nie występowały już na terytorium dzisiejszej północno-wschodniej Polski. Dopiero około 1915 r. zasiedliły ponownie Puszcze Białowieską i szybko wzrosły liczebnie na jej terenie. Ponieważ do 1920 r. rysie poza Puszcze Białowieską nigdzie w tym rejonie nie stwierdzano, przypuszcza się, że rekolonizacja północnej Polski następowała stopniowo z terenów wschodnich.

drapieżniki te były obecne we wszystkich dużych kompleksach leśnych Podlasia i Mazur. Jednak od tego momentu populacja rysie na północnym wschodzie kraju zaczęła wyraźnie zmniejszać swój zasięg. Na przełomie lat 80. i 90. rysie znikły najpierw z Lasów Napiwodzko-Ramuckich, a następnie z Puszczy Piskiej. Przypuszczalnie bezpośrednią przyczyną były polowania i nielegalne odstrzały. Ich efekt był jednak pogłębiony przez izolację tych kompleksów

Fotografia 2. Ryś zimą

Po II wojnie światowej ryś został objęty w Polsce ochroną gatunkową, dzięki której jego liczebność stopniowo rosła. W latach 50. populacja rysie wzrosła na tyle, że stwierdzano ich stałe występowanie również w Puszczech Augustowskiej, Piskiej i Boreckiej. Rosnące zainteresowanie tym gatunkiem ze strony myśliwych sprawiło, że

w 1953 r. ryś został ponownie wpisany na listę zwierząt łownych. W latach 60. rysie znów na kilka lat znikły z Puszczy Białowieskiej, głównie za sprawą ich celowego tępienia po stronie białoruskiej. Do początku lat 70. nieliczne osobniki przetrwały w Karpatach oraz w kilku puszczech północno-wschodniej Polski, a następnie ich populacja ponownie zwiększyła zasięg i liczebność. W połowie lat 80.

leśnych od puszc położonych przy wschodniej granicy Polski. Okresowo, rysie pojawiały się także w Lasach Sobiborskich i na Roztoczu.

Natomiast populacja rysia zamieszkująca polskie Karpaty podlegała znacznie mniej dramatycznym zmianom zasięgu i liczebności. Wynikało to z pewnością z mniejszego rozczłonkowania kompleksów leśnych. W Bieszczadach rysie występowały stale, chociaż w stosunkowo niskich zagęszczeniach. Najbardziej na zachód wysunięte stanowiska rysia w Karpatach to Beskid Śląski i Beskid Mały, gdzie pojedyncze osobniki stwierdzono w latach 80. i 90. W Beskidzie Żywieckim w tym samym okresie stwierdzano większą liczbę rysia, a w latach 1986-1994 odstrzelono tam łącznie 12 osobników.

Teraźniejszość

Prawie połowa polskich rysia żyje w Karpatach i na Pogórzu Karpackim, gdzie naliczono 96 osobników. Jedna trzecia populacji żyje we wschodniej Polsce. W puszczech: Augustowskiej, Białowieskiej, Knyszyńskiej, Mielnickiej i w Kotlinie Biebrzańskiej żyje łącznie 60 rysia. Niewielką populację stwierdzono także na Roztoczu, a pojedyncze osobniki

Fotografia 3. Ryś wśród traw

odnotowano na Polesiu Lubelskim.

Rysie żyjące w środkowej Polsce pochodzą z programu reintrodukcji, prowadzonego przez Kampinoski Park Narodowy w latach 90. W ostatnim okresie liczebność tej reintrodukowanej populacji zwiększyła się i rysie z Kampinosu rozprzestrzeniły się m.in. wzdłuż Wisły do lasów Gostynińsko-Włocławskich. Do rodzaju rysia (Lynx) należą następujące gatunki:

- Lynx canadensis – **ryś kanadyjski**
- Lynx lynx – **ryś euroazjatycki**
- Lynx pardinus – **ryś iberyjski**
- Lynx rufus – **ryś rudy**

Spis fotografii:

- Fotografia 1. Ryś z młodymi..... 1
- Fotografia 2. Ryś zimą..... 2
- Fotografia 3. Ryś wśród traw..... 3

Źródła:

1. www.dzikiemycie.pl
- „Dziki koty w Polsce: Ryś”,
autor Radosław Szymczuk
2. www.zasoby.ekologia.pl
 3. www.naukawpolsce.pap.pl
„Kolejny estoński ryś zamieszkał w Polsce...”